

ONEMOCNĚNÍ Z HLEDISKA GENETIKY

- ***Genetická***
- ***Dědičná (hereditární)***
- ***Vrozená (kongenitální)***
- ***Rodinná (familiální)***

GENETICKÉ ONEMOCNĚNÍ

***Onemocnění vzniklé
mutací
(gametickou nebo somatickou)***

MUTACE A JEJICH NÁSLEDKY

■ **GAMETICKÉ**

- **snížení plodnosti (oplozovací schopnosti), embryonální mortalita, aborty**
- **dědičná onemocnění**

■ **SOMATICKÉ**

- **u plodu: aborty, VVV**
- **postnatálně: předčasné stárnutí, nádory**

DĚDIČNÉ ONEMOCNĚNÍ

***Onemocnění vzniklé
gametickou mutací
a tudíž přenosné z generace na generaci***

VROZENÉ ONEMOCNĚNÍ

*Onemocnění, které se
projevuje při **narození**
jedince*

RODINNÉ ONEMOCNĚNÍ

*Onemocnění, jehož výskyt v určité **rodině** je častější než v populaci*

GENETIKA VE ŠLECHTĚNÍ ZVÍŘAT

Geny ovlivňující zdravotní stav

- ☒ **DO** (*LAD, SCID*)
- ☒ **VVV** (*syndaktylie*)
- ☒ **Resistance** (*MHC, ECF88*)

TYPY DĚDIČNOSTI NEMOCÍ

- ***Mendelistická***

- ***Nemendelistická***

MENDELISTICKÁ DĚDIČNOST NEMOCÍ

■ *Monogenní*

- *autosomální* - *D, R*

- *gonosomální* - *D, R*

■ *Více než jeden gen*

MENDELISTICKÁ DĚDIČNOST NEMOCÍ

■ *Monogenní*

- *autosomální - D, R*
- *gonosomální - D, R*

■ *Více než jeden gen*

GENETIKA ZDRAVÍ VE ŠLECHTĚNÍ ZVÍŘAT

Populační aspekt recesivních nemocí

→ Často jediný zdroj (plemeník)

→ Frekvence heterozygotů

GENETIKA ZDRAVÍ VE ŠLECHTĚNÍ ZVÍŘAT

TESTY HETEROZYGOTNOSTI

→ *Podle potomstva*

→ *DNA testy* **přímé a nepřímé**

KOMPLIKACE PŘI ELIMINACI DĚDIČNÝCH NEMOCÍ

■ *Heterozygotnost u AR*

■ *Fenokopie*

■ *Heterogenita,
mikroheterogenita*

■ *Penetrance, expresivita*

■ *Nemendelistická dědičnost*

PŘÍČINY NEMENDLISTICKÉ DĚDIČNOSTI

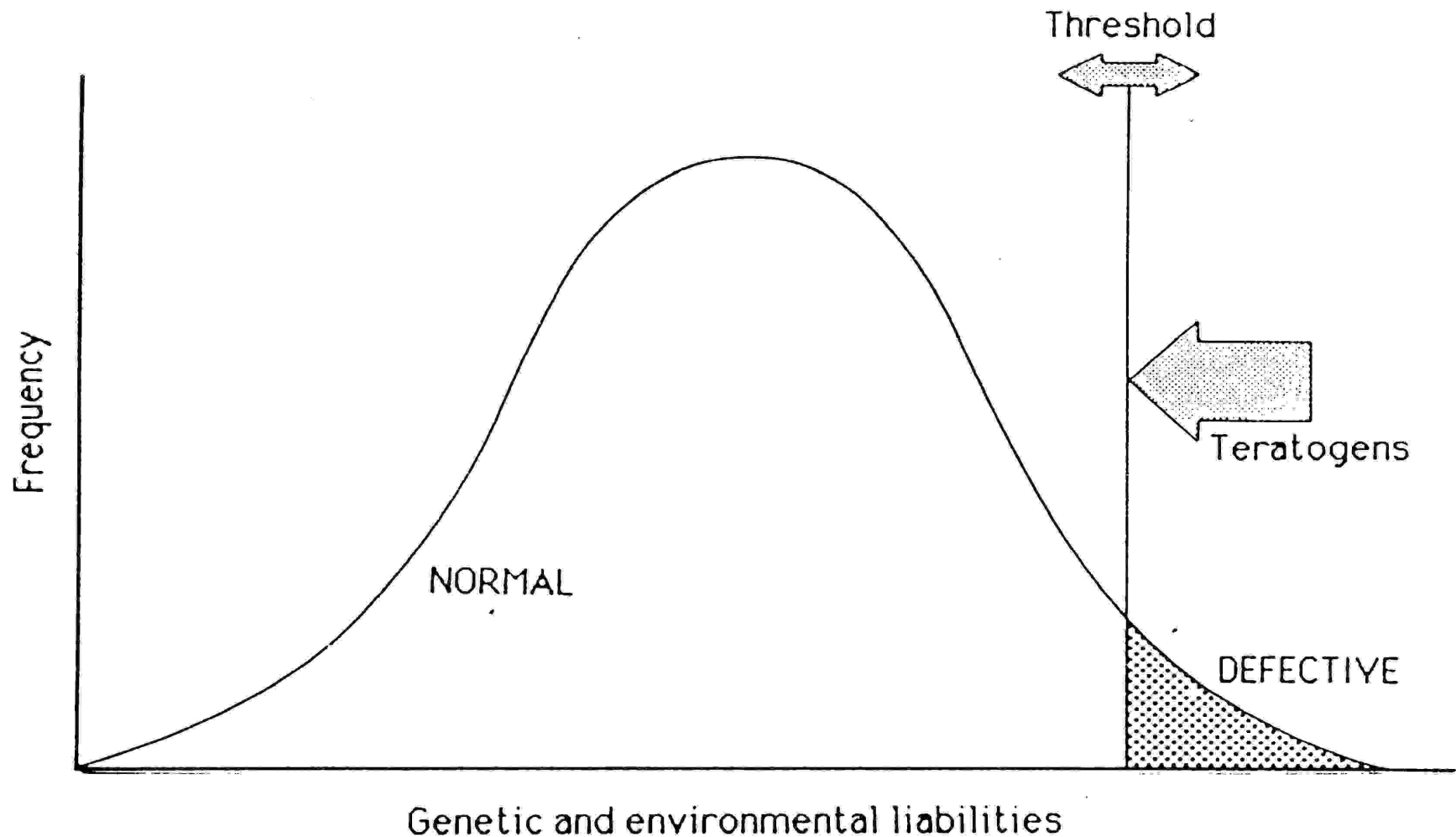
- *Multifaktoriální dědičnost*
- *Mitochondriální dědičnost*
- *Genomový imprinting*
- *Expance trinukleotidových repeticí (dynamické mutace)*

PŘÍČINY NEMENDLISTICKÉ DĚDIČNOSTI

- ***Multifaktoriální dědičnost***
- ***Mitochondriální dědičnost***
- ***Genomový imprinting***
- ***Expance trinukleotidových repeticí (dynamické mutace)***

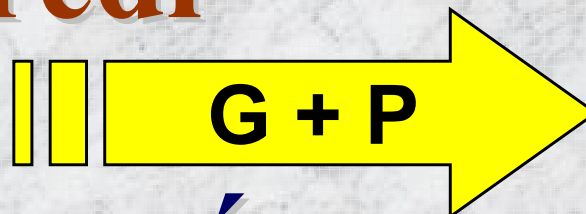
MULTIFAKTORIÁLNÍ MODEL

MULTIFAKTORIÁLNÍ DĚDIČNOST

- » *Více genů*
- » *Více genotypů*
- » *Kontinuitní genetická proměnlivost*
- » *Vliv prostředí*

PRAHOVÁ HODNOTA

fenotypového projevu

MULTIFAKTORIÁLNÍ DĚDIČNOST

**Šlechtění na některé znaky
(užitkovost, exteriér) specificky
přibližuje genotypovou
náchylnost k prahové hodnotě
fenotypového projevu**

PŘÍČINY NEMENDLISTICKÉ DĚDIČNOSTI

- *Multifaktoriální dědičnost*
- *Mitochondriální dědičnost*
- *Genomový imprinting*
- *Expanse trinukleotidových repeticí (dynamické mutace)*

VROZENÉ VÝVOJOVÉ VADY

Příčiny:

→ **Genetické**

→ **Environmentální**

Prevence:

→ **KDZ**

DO A VROZENÉ VÝVOJOVÉ VADY

Genetické příčiny

→ *Somatické mutace*

→ *Gametické mutace*

DO A VROZENÉ VÝVOJOVÉ VADY

Environmentální příčiny

- *Fyzikální*
- *Chemické*
- *Biologické*

DO A VROZENÉ VÝVOJOVÉ VADY

Mechanismy vzniku VVV

- *Mutace v zárodečné linii*
- *Somatická mutace*
- *Porucha genové exprese*
(teratogeneze bez mutogeneze)

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT A VVV

**Mezidruhové odlišnosti
způsobené rozdíly v
systému chovu**

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

SKOT

Principy chovu

- *Metody plemenitby využívající podobnosti rodičů a potomků*
- *AI a ET*
- *Holštýnizace*

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

SKOT

Zdravotní problematika genetické etiologie

- ***Monogenní mutace holštýnského původu***
- ***Mutace specifické pro plemeno***
- ***VVV***
- ***Specifická resistance - mastitidy***
- ***Chromosomální aberace trob 1/29***

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

PRASATA

Principy chovu

- *Metody plemenitby využívající efektu heterózy*
- *Intenzivní selekce*
- *Různé poslání plemen*

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

PRASATA

Zdravotní problematika genetické etiologie

→ ***Monogenní mutace***

→ ***Konstituční vady***

→ ***VVV***

→ ***Specifická resistance - PSS***

→ ***Chromosomové aberace***

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

KONĚ

Principy chovu

- *Metody plemenitby využívající podobnosti potomků a rodičů*
- *Různé poslání plemen*
- *Dlouhodobá selekce, kontrola původu*
- *Význam jedince - plemeníka*

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

KONĚ

Zdravotní problematika genetické etiologie

- **Monogenní mutace specifické pro plemeno**
- **VVV**
- **Specifická resistence: alergie**
- **Chromosomové aberace - 63,X0**

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

PSI A KOČKY

Principy chovu

- *Metody plemenitby využívající podobnosti potomků a rodičů*
- *Plemena a skupiny plemen*
- *Různorodost požadavků na využití*
- *Soukromé malochovatelství*

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

PSI A KOČKY

Zdravotní problematika genetické etiologie

- *Monogenní mutace dědičné uvnitř plemen, ve skupinách plemen a mezi plemeny*
- *Konstituční a jiné multifaktoriální vady*
- *VVV*
- *Specifická resistance*

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

KUR

Principy chovu

- *Metody plemenitby využívající efektu heterózy*
- *Plemena a linie, inbríding*
- *Intenzivní selekce*
- *Hybridizační programy*

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

KUR

Zdravotní problematika genetické etiologie

→ ***Dědičné mutace eliminovány na úrovni selekce linií***

→ ***VVV - biologická kontrola líhnutí***

→ ***Specifická resistence - MD***

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

Principy KZ a KDZ

- *Návaznost na KU a KDU*
- *Vlastní zdraví*
- *Zdraví potomstva*
- *Sledování ekonomicky významných znaků zdraví*

DĚDIČNÁ ONEMOCNĚNÍ DOMÁCÍCH ZVÍŘAT

Dva přístupy k eliminaci

→ *Hromadný: KZ a KDZ skotu, prasat
a kura*

→ *Individuální diagnostika a selekce:
selekce koní, psů a koček*

DO A VROZENÉ VÝVOJOVÉ VADY

ELIMINACE

(skot, prasata)

- *Statistický přístup*
- *Nerozlišování příčin*
- *Součást KZ a KDZ*

DO A VROZENÉ VÝVOJOVÉ VADY

ELIMINACE

(psi, kočky, koně)

- *Individuální přístup*
- *Diagnostika příčin*
- *Někdy genetická analýza*